

Fortell meg!

Et familielæringsprosjekt ved Tønsberg Voksenopplæring og Tønsberg og Nøtterøy bibliotek.

Del 2: faglig forankring
Renate Grytnes, Tønsberg Voksenopplæring, 2011

Innholdsfortegnelse

HVA ER FAMILIELÆRING	3
LÆRINGSSYN	5
HVA MENES MED EN KULTUR FOR LÆRING I FAMILIER?	6
IDENTITET OG FORTELLING	7
HVORFOR ER DET INTEGRERENDE Å FORTELLE EN PERSONLIG HISTORIE?.....	8
LITTERATUR:	9

Del 2: Faglig forankring av Fortell meg!

Motivasjonen for utviklingen av *Fortell meg!* var at vi ønsket å starte et familielæringskurs basert på formidling av identitetsbærende fortellinger fra deltakerens hjemland.

I det følgende vil vi sette arbeidet vårt inn i en faglig sammenheng og redegjøre for den teoretiske forankringen av prosjektet.

Hva er familielæring

Familielæring er et samlebegrep for lærings situasjoner hvor flere generasjoner deltar og lærer sammen. Familielæring er en tilnærming til læring som har familiens kompetanse som utgangspunkt. Tilnærmingen legger vekt på å bruke familiens ressurser for å lære, og kan brukes på ulike autentiske arenaer som skole, bibliotek, museum eller fritidsarenaer.

Sentralt i familielæring er at familiemedlemmer kan lære sammen, av og om hverandre. Et kurs kan innebære både formell og uformell læring. Familielæring kan handle om ansvar og roller i familien. Samtidig kan det inkludere læring av fag, skriving og lesing, lokalhistorie og demokrati. Familielæring kan også ha en demokratiserende effekt gjennom at deltakerne hever sin handlingskompetanse, og opplever seg sett, anerkjent og viktig i samfunnet og familien (Lisa Vernon, 2008).

Det betyr at aktivitetene i familielærings samlinger skal bestå av læringsutfordringer både for barnet og den voksne. Består oppgaven i å pynte en sko eller lage en figur, skal både barnet og forelderen være kreative sammen. Både ferdigheter, erfaringer og kunnskap utveksles og utvides, og utforskning av fortellinger eller aktiviteter skjer i fellesskap.

Familielæringstilnærming er godt egnet til å integreres i norskopplæring for voksne innvandrere. Tilnærmingen bygger på familiens utgangspunkt og den voksnes eget identitetsarbeid, samtidig er foreldrerollen og ”utdanningsrollen” (St. meld 14 1997-98) i forhold til barna og skolen sentral (Hauge i Aamodt og Hauge 2008). Videre bygger det på myndiggjøring av foreldrene, og kan motivere den voksne for videre læring for egen del, samtidig som barna øker sin kompetanse. I tillegg får foreldrene kunnskap om samfunn og institusjoner som barnehage og skole.

På vegne av Department for Education and Skills i England har Charles Desforges og Alberto Abouchaar skrevet en rapport som gir en samlet oversikt over forskningssamfunn, litteratur og evalueringer som fokuserer på sammenhengen mellom foreldreengasjement, foreldrestøtte og familielæring på elevprestasjoner og elevenes aktive deltakelse på skoler (Desforges og Abouchaar 2003). Et av funnene viser at foreldrenes engasjement og oppfølging i hjemmene (at home good parenting) viser seg å ha større betydning for skoleprestasjoner enn kvaliteten på skolene.

Desforges hevder videre at foreldrenes engasjement i barnas utdanning har mer å si enn foreldrenes utdanningsnivå (Desforges og Abouchaar 2003, Nordal, 2007). Innenfor opplæring er det derfor aktuelt å utvikle modeller og tiltak som fremmer foreldrenes deltakelse i barnas læring.

Nettopp bevisstgjøring av foreldre om betydningen av det å vise interesse for barnas skolearbeid tror vi er viktig å arbeide systematisk med i voksenopplæring. Foreldrenes spørsmål som: *Hvordan har du hatt det på skolen i dag? Kan jeg få se på leksene dine? Kan du lese denne siden høyt for meg?* kan styrke barnets læring, forståelse og motivasjon. Mange foreldre er ikke klar over hvor betydningsfulle slike spørsmål er for barnas læring.

I Strategiplanen "Likeverdig opplæring i praksis!" 2007-2009 (KD 2007) har tiltak 4 følgende tittel: *Utvikling av modeller for opplæring av minoritetsspråklige barn/elever/deltakere*. Et av områdene under dette tiltaket er familielæring. Et av målene er å utvikle flere tilbud i norskopplæring for foreldre i tilknytning til barnas opplæring. Tiltak 30 i Strategiplanen omhandler familielæring spesifikt: "Ved å styrke de voksne kan barna styrkes indirekte". Strategiplanen stimulerer til samarbeid på tvers av opplæringsinstitusjonene, og til å inkludere læring i nærmiljø og familiesfære i formell læring.

I NOU (KD 2010:7) "Mangfold og Mestring" pekes det på at "Et helhetlig familieperspektiv" må inngås som en del av de individuelle planene knyttet til introduksjonsordningen. Situasjonen for en forelder som deltar i introduksjonsprogram er ofte at de deltar i norskopplæring og språkpraksis, mens barna raskt begynner i fulltids barnehage og skole/SFO. Det betyr at familiene tilbringer store deler av dagen på forskjellige steder, og at foreldrene ofte har lite kunnskap om og kjennskap til de arenaene barna er på. Både språklig,

kulturelt og sosialt er dette en sårbar fase, hvor foreldrene kan oppleve usikkerhet på hvordan de skal støtte og veilede barna sine inn i et ukjent miljø.

På bakgrunn av det vi vet om betydningen av å involvere foreldre i barns læringsprosess, og om det vi vet om foreldrenes motivasjon for å støtte barna sine, er det viktig å utvikle modeller som tar opp i seg den tilnærmingen som familielæring åpner for.

Vi ønsker å fokusere på foreldrenes ressurser og hva de kan bety for sine barns læring, og vi ønsker å bevisstgjøre foreldrene om at de spiller en viktig rolle i sine barns utdanning. Gjennom systematisk arbeid med familiehistorier, og motivering for å fortelle for barna, tematiseres identitet, kultur, språk, tradisjon og kommunikasjon. Dessuten knyttes læring og den sosiale situasjonen her og nå til levd liv og erfaring. Det setter foreldrene i en nøkkelrolle fordi det er de som sitter på fortellingene. Samtidig har vi sett at familiemedlemmer som har være borte fra hverandre i flere år, har blitt motivert til å fortelle om de ”viktige andre” de har møtt på sin vei siden de skilte lag.

Læringssyn

Å bli sett er et grunnleggende menneskelig behov sammen med det å knytte det nye man lærer til noe som er kjent fra før. I tillegg er det å føle seg betydningsfull i læringssituasjonen viktig. Tanken om at læring skjer i en sosial kontekst, og at mennesker klarer mer sammen med andre enn alene, kommer fra den russiske psykologen Lev Vygotsky. Han mener at læring må sees i sammenheng med målet for læringen.

Deltakere i norskopplæring opplever stadig utfordringer knyttet til at de stadig møter mer norsk språk enn de er i stand til å forstå. Derfor er det ekstra viktig at lærere i så stor grad som mulig legger til rette for at deltakerne kan overføre kunnskap om situasjoner og sin totale handlingskompetanse til den nye språksituasjonen. Når deltakernes medbrakte kompetanse blir tatt på alvor, øker også motivasjonen for læring.

Begrepet literacy defineres som et kontinuum av læring som setter individet i stand til å oppnå sine mål, utvikle kunnskap og potensial og til å delta fullt i lokalmiljø og videre samfunn.

På London South Bank University (LSU) har de en lang tradisjon i undervisning i literacy og grunnleggende ferdigheter. Helen Sunderland er professor på LSU, og har bakgrunn som lærer i voksenopplæring i England. Hun forstår literacy som en tilnærming som: "...involves making a match between the experience of the learner and the requirements of the skills without forgetting that meaning is also socially constructed and reflects wider power structures". I boka *Literacy Language. Essays in adult education*", refererer hun i artikkelen "Working on Writing with Refugees" Mike Baynham som sier:

"Too often as teachers we behave as if we were teaching people how to communicate (tell stories, request politely, insist), instead of recognizing that they already know to communicate, they come to task of learning another language with a lifetime`s experience of communicating in one or more languages. We need to enter into a dialogue with our students which can include their experience as language users, their understanding of the process of learning a new language, their crises of adaption to the ways of another society, which may greet them with racism and of denial of opportunity" (Baynham 1988:122).

Et sosiokulturelt lærings syn bygger på en antakelse om at læring skjer gjennom bruk av språk og deltakelse i sosial praksis. Gjennom å sette ord på det man "har i bagasjen", og knytte det til ny kunnskap, endres opplevelsen av seg selv, og også de andre deltakerne i læringssituasjonen. Læring er slikt sett en identitetsprosess.

Hva menes med en kultur for læring i familier?

Den amerikanske psykologen Daniel Goleman understreker familiens betydning for læring i sin bok *Emotional Intelligence*:

"Family life is our first school for emotional learning; in this cauldron we learn how to think about ourselves and how others will react to our feelings...(It) operates not just through the things parents say and do directly with children, but also in models they offer for handling their own feelings..." (s 189-90)

Verdier og normer etableres i familien, og gjennom sosialiseringen utvikles selvbylde og syn på verden. I situasjoner hvor forhold rundt familien er under press eller i stor endring, vil familien få en forsterket betydning for barnas situasjon. I familier som nylig har vært i en fluktsituasjon vil i tillegg tilknytningen til storsamfunnet være svakere, og det betyr at familien som sosialisator har en enda viktigere betydning (Joar Aasen 2003).

Når foreldre har flere år bak seg med flukt og redsel for eksistensgrunnlag sier det seg selv at rollen som veileder, støtte og sosialisator for egne barn er under press. Det er blant annet derfor det er viktig å utvikle familielæringskurs hvor familier kan komme sammen og fokusere på relasjoner, fortelling og fellesskap i et trygt læringsmiljø.

Identitet og fortelling

Gerd Bauman er en nederlandsk samfunnsforsker som har fordypet seg i det sosiale studiet av identitetsprosesser i et flerkulturelt samfunn. Han formulerer identitetsutvikling på følgende måte:

“Identity is not fixed above time and place, but are rather identifications in context, and are situational and flexible... Identity is developing over time and in contact with people, places and different environments.” (s 138)

Gjennom fortelling artikuleres identitet, og gjennom å fortelle om seg selv presenteres sider av hvem en er i ulike sammenhenger og for personen selv. Baumann sier videre at: “To say the same thing in a new situation, is to say a new thing” (s 138). Med det mener han at gjennom å fortelle om sin erfaring eller opplevelse av en gitt situasjon, settes egen refleksjon inn i en sammenheng, og kommer inn i en annen tolkningsramme. Både avsender og mottaker endres gjennom den kommunikasjonen det er å fortelle og lytte. Oppfattelsen av seg selv tar form gjennom dialog (Baumann 2003).

Begrepet narrativ identitet blir brukt for å karakterisere det kommunikative aspektet ved identitetsprosessen (Østberg 2003). Det kommunikative aspektet styrker en bevissthet om en selv som en slags forteller av ikke bare en, men mange historier. I et migrasjonsperspektiv kan nettopp en narrativ tilnærming hjelpe familier til å skape sammenheng i tilværelsen.

Hvorfor er det integrerende å fortelle en personlig historie?

Vi tror at det er integrerende å relatere sin egen historie eller bakgrunn til et publikum eller målgruppe. Det er en mulighet til å få en stemme og uttrykke en side ved en selv i en situasjon hvor mange føler seg sårbar.

Gjennom digital fortelling er det en mulighet til å nå ut til et større publikum. Det kan oppstå møtepunkt mellom forteller og mottaker. Samtidig blir fortellingene gitt en plass og et rom i en offentlig arena. Deltakernes bakgrunn blir anerkjent og synliggjort. Det kan være et viktig innspill til egen identitetsprosess. Integrering handler ikke om ”majoritet eller minoritet”. **Det handler om å se sine erfaringer med ulike kulturer som skapende for ens personlige identitet.** Den enkeltes perspektiver blir utvidet, og danner et utgangspunkt for forhandling av identitet.

Ved å dele og lytte til historier er muligheten til stede for endring av tanker og oppfatninger, både hos den som forteller og den som lytter. Den som forteller knytter seg til et sted, miljø, en gjenstand, mennesker og handlinger. Det synliggjør at identitetsprosesser er mangfoldige og at vi mennesker ofte identifiserer oss på kryss og tvers av kategorier og grupper. Ved å utsette seg for andres fortellinger, endres også en selv. Det oppstår noe nytt og tanker endres.

Litteratur:

- ABM utvikling (2006): Bibliotekreform 2014. Del 1, strategier og tiltak. ABM skrift #30
- Baumann, Gerd (1999): The Multicultural Riddle. Rethinking National, Ethnic and Religious identities. New York, Routledge.
- Clare Family Learning Project, Flanagan, Mary and Sheahan, Clare (2009): Family Learning in Action. Programme Outlines and Lesson Plans, Ennis, Ireland.
(www.clarefamilylearning.org)
- Desforges, Charles, Abouchaar Alberto (2003): The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literate Review.
www.dfes.gov.uk/research/data/uploadfiles/RB433.pdf
- Djuve, Anne Britt, Kavli, Hanne og Hagelund Anniken (Fafø-rapport 2011: 02): Kvinner i kvalifisering. Introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger med lite utdanning og store omsorgsoppgaver.
- Goleman, Daniel (1996): Emotional Intelligence. London, Bloomsbury Publ. PLC.
- Hauge, Ann Magritt (2007) 2. utg.: Den felleskulturelle skolen. Oslo, Universitetsforlaget.
- KD 2007: Strategiplan: Likeverdig opplæring i praksis! Kunnskapsdepartementet, Oslo.
- Keating, Margareth (2007): Supporting Family Literacy. Ideas and Tips for Tutors. NALA, Ireland.
- Lambert, Joe (2002): Digital Storytelling. Capturing lives, creating community. Digital Diner Press. (www.storycenter.org)
- Lillejord, Sølvi, Manger, Terje og Nordahl, Thomas (2010): Livet i skolen 2. Grunnbok i pedagogikk og elevkunnskap: Lærerprofesjonalitet. Oslo, Fagbokforlaget.
- Lov 2003- 07-04nr 80: Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven), Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Oslo.
- Nordahl, Thomas (2007): Hjem og skole. Hvordan skape et bedre samarbeid? Oslo, Universitetsforlaget.
- NOU 2010:7: Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet
- St. meld. nr. 23 (2008-09): Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid. Kulturdepartementet. Oslo
- St.meld. nr. 14 (1997-98): Om foreldremedverknad i grunnskolen. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Oslo.
- UFD 2005: Læreplan i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Utdannings og forskningdepartementet. Oslo.

Vernon, Lisa (2008): *Running Successful Workshops. Family Learning and Parenting Workshops*. Southgate Publishers Ltd.

Spiegel, Marina and Sunderland, Helene (2006): *Teaching basic literacy to ESOL learners*. London, London South Bank University.

Sunderland, Helen i Mace, Jane (ed) (1995): *Literacy, Language and Community Publishing. Essays in Adult Education*. Great Britain, Cromwell Press.

Østberg, Sissel (2003): *Muslim i Norge. Religion og hverdagsliv blant unge norsk-pakistanere*. Oslo, Universitetsforlaget.

Aamodt, Sigrund og Hauge, Ann Magritt (2008): *Familielæring og andre modeller innenfor flerkulturelt arbeid*. Oslo, Universitetsforlaget.

Aasen, Joar (2003): *Flerkulturell pedagogikk- en innføring*. Oplandske bokforlag, Hamar.